

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Шомпол Олена Анатоліївна

УДК: 349.6

**ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ЕКОЛОГІЧНУ
БЕЗПЕКУ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ**

Спеціальність 12.00.06 – земельне право; аграрне право; екологічне право;
природоресурсне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі екологічного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений юрист України
Балюк Галина Іванівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри екологічного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор, академік
Національної академії правових наук
України, заслужений діяч науки і техніки
України
Гетьман Анатолій Павлович,
проректор з наукової роботи Національного
університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого», завідувач
кафедри екологічного права

кандидат юридичних наук
Медведєв Костянтин Вікторович,
суддя Васильківського міськрайонного суду
Київської області

Захист відбудеться «24» грудня 2013 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.06 у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 60, ауд. 253 (зал засідання Вченої ради юридичного факультету).

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, к.12.

Автореферат розісланий «22» листопада 2013 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Отрадна О.О.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження обраної теми обумовлена конституційними положеннями про чинність міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та які є частиною національного законодавства України (ст. 9 Конституції України). Водночас, Україна прийняла зобов'язання щодо реалізації положення ст. 51 Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14.06.1994 р.¹, щодо наближення чинного і майбутнього законодавства України із законодавством Співтовариства за такими пріоритетними напрямками як: охорона здоров'я та життя людей, тварин і рослин, навколишнє середовище, захист прав споживачів. Таке наближення здійснюється й щодо забезпечення екологічної безпеки та екологічних прав громадян шляхом адаптації національного законодавства до законодавства ЄС². Виконання Україною даного зобов'язання передбачене і в Порядку денному асоціації Україна – ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію³, та у парафорованій Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та його державами-членами⁴.

Відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 р., виконання міжнародно-правових зобов'язань у сфері забезпечення екологічних прав людини, охорони навколишнього природного середовища і забезпечення екологічної безпеки, міжнародне співробітництво у цих сферах розглядаються як основні інструменти реалізації екологічної політики України. Гармонізація законодавства України із законодавством ЄС та із нормами міжнародного права розглядаються як ціль національної екологічної політики. Все вищеперераховане обумовило актуальність дослідження питань вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань з метою вирішення цілої низки правових, науково-теоретичних та практичних проблем у цій сфері.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалося на юридичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка відповідно до державної бюджетної науково-дослідної роботи з теми «Доктрина права в правовій системі України: теоретичний і практичний аспекти» (номер теми 11 БФ 042-01).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є комплексний науково-правовий аналіз теоретичних і практичних проблем вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань та розробка

¹Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами членами : Закон України від 10 листопада 1994 року //Відомості Верховної Ради України. – 1994. – N 46. – Ст.415.

²Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2004. –N 29.– Ст.367.

³Порядок денний асоціації Україна – ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_990/print1363708692714158

⁴ Проект Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та його державами-членами . [Електронний ресурс]// Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/docs/Agreement/AA_Body_text.pdf

науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення існуючого стану нормативно-правового регулювання у досліджуваній сфері.

Мета дослідження конкретизується у **завданнях**, які полягають у: 1) дослідженні існуючих науково-теоретичних підходів щодо поняття вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань; 2) визначенні зазначеного поняття та виокремлення його юридичних ознак; 3) аналізі науково-теоретичних підходів до розуміння правових форм вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань; 4) узагальненні теоретичних напрацювань співвідношення національного законодавства про екологічну безпеку із міжнародно-правовими нормами та нормами законодавства ЄС щодо забезпечення екологічної безпеки, з метою внесення пропозицій, спрямованих на удосконалення його правових форм; 5) аналізі особливостей правовідносин щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань; 6) розкритті особливостей та характеристики стану міжнародно-правового регулювання у сфері забезпечення екологічної безпеки; 7) дослідженні стану правового регулювання забезпечення екологічної безпеки в межах ЄС; 8) характеристиці стану національного законодавства України про екологічну безпеку, виявленні невідповідностей та недоліків і обґрунтуванні шляхів їх усунення; 9) обґрунтуванні напрямків вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини у сфері екологічної безпеки, що врегульовані та потребують правового і законодавчого врегулювання в контексті міжнародно-правових зобов'язань.

Предметом дослідження є національні та міжнародні нормативно-правові акти, акти органів Європейського Союзу, що містять положення, спрямовані на регулювання екологічної безпеки та положення науково-теоретичних досліджень у цій галузі.

Методологічну основу дослідження складають: діалектичний метод пізнання, система загальнонаукових та спеціально-юридичних методів. *Діалектичний метод пізнання* було використано при виявленні закономірностей розвитку правового регулювання у сфері екологічної безпеки у різних правових системах та їх взаємодії. За допомогою *логіко-семантичного і формально-логічного методів* було: виявлено правові ознаки поняття вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку; проаналізовано та поглиблено розуміння форм вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань. За допомогою *нормативно-порівняльного методу* було проведено порівняльний аналіз регулювання відносин у сфері екологічної безпеки на міжнародному, європейському та національному рівнях. *Структурно-функціональний метод* застосовано: до визначення місця, ролі та функцій вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань у системі правових зв'язків та інших правових категорій; класифікації міжнародно-правових зобов'язань України у сфері екологічної безпеки; до обґрунтування напрямків вдосконалення національного законодавства про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань. *Глумачення норм права* у поєднанні з *формально-*

логічним методом слугували методологічною основою для формулювання пропозицій по вдосконаленню існуючого стану нормативно-правового регулювання у досліджуваній сфері.

Науково-теоретична база дослідження. Теоретичною базою дослідження є наукові роботи вітчизняних та зарубіжних науковців у галузі еколого-правової науки: В. І. Андрейцева, Г. І. Балюк, А. Г. Бобкової, Л. О. Бондаря, М. М. Бринчука, С. О. Боголюбова, В. Л. Бредіхіної, Ю. Л. Власенко, А. П. Гетьмана, О. Л. Дубовик, Т. І. Діденко, І. В. Духневич, О. І. Заєць, І. А. Ігнатєвої, В. В. Костицького, П. Ф. Кулинич, І. І. Каракаша, М. В. Краснової, Т. Г. Ковальчук, Ю. А. Краснової, Т. О. Коваленко, Н. Р. Малишевої, А. М. Мірошніченка, К. В. Медведєва, С. І. Марченко, В. В. Носіка, Т. Б. Саркісової, Л. В. Струтинської-Струк, Б. Г. Розовського, Т. О. Третяка, М. О. Фролова, М. В. Шульги, Ю. С. Шемшученка.

Дослідження проблем міжнародно-правової охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки, в тому числі, на рівні ЄС, вітчизняними та зарубіжними вченими у роботах: А. О. Андрусевича, Н. І. Андрусевич, С. О. Балашенка, Т. О. Будякової, Дж. Е. Бонайна, Г. Ю. Галяметдінової, А. А. Жлоби, О. В. Задорожного, О. С. Колбасова, С. М. Кравченко, М. М. Копилова, А. В. Кукушкіної, В. П. Кириленка, Л. Кремера, Г. Люббе-Вольфф, Марі Лі, В. І. Лозо, ЛюХунЯнь, М. М. Микієвича, М. О. Медведєвої, Т. І. Макарової, Н. А. Соколової, О. С. Тимошенка, Джона Холдера. Дослідження проблем співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права та права ЄС, дії норм міжнародного права в системі національного законодавства значною мірою визначили напрямки наукового пошуку, а саме роботи Е. М. Аметистова, М. О. Баймуратова, І. П. Блищенко, В. Г. Буткевича, О. С. Гавердовського, О. І. Головка, В. Н. Денисова, А. І. Дмитрієва, Л. Г. Заблоцької, І. В. Кравчука, І. А. Куровської, І. І. Лукашука, В. І. Муравйова, Р. А. Мюллерсона, Б. І. Осмініна, М. В. Парапана, А. Н. Талалаєва, А. Л. Федорової.

Теоретичною основою у процесі дослідження обраної теми стали здобутки загальної теорії права у роботах С. С. Алексєєва, О. В. Богачової, С. В. Бобровник, О. В. Зайчука, О. Л. Копиленка, О. М. Лисенко, Л. А. Луць, З. П. Мельник, В. С. Нерсисянца, Н. М. Оніщенко, Є. В. Погорелова, С. П. Погребняка, О. Ф. Скакун, Р. О. Халфіної, О. І. Ющика.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що виконана одна з перших наукових робіт, в якій комплексно досліджено правові форми вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань, на основі аналізу яких обґрунтовано наступні наукові положення та пропозиції:

Вперше:

1. Поняття «вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань» у *вужькому розумінні* розкрито та визначено через наступні внутрішні змістовні характеристики та суттєві ознаки: 1) як стан розвитку суспільних відносин, врегульованих нормами чинного права, в межах яких реалізується зовнішня та внутрішня екологічна функція держави, зокрема, одна з її форм – правотворча;

2) як специфічна діяльність органів держави щодо зміни, перетворення правових норм екологічної безпеки та щодо фактичної реалізації міжнародних зобов'язань України в сфері забезпечення екологічної безпеки; 3) як процес постійного перетворення правових норм екологічної безпеки та встановлення їх відповідності нормам міжнародного права та права ЄС, що обумовлено змістом міжнародно-правового зобов'язання.

На основі виявлених ознак сформульовано визначення поняття «вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань» у *вужькому розумінні*: як такого стану розвитку суспільних відносин у сфері екології, та зокрема у сфері екологічної безпеки, врегульованих нормами чинного права, які в умовах сучасних інтеграційних процесів державотворення вимагають здійснення специфічної діяльності органів держави щодо забезпечення постійного процесу перетворення правових норм екологічної безпеки та встановлення їх відповідності правовим нормам міжнародного права та права ЄС, що обумовлено змістом міжнародно-правових зобов'язань України.

Досліджено та сформульовано поняття «вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань» у *широкому його розумінні* (з позицій визначення його місця, ролі та функцій у системі правових зв'язків, інших правових явищ, понять та категорій) через визначення структурно-функціональної характеристики даного поняття, яка охоплює наступні змістовні його ознаки:

- це процес з: 1) реформування правовідносин щодо забезпечення екологічної безпеки; 2) розвитку законодавства України про екологічну безпеку та усієї правової системи України в цілому; 3) складова процесу оптимізації законодавства України про екологічну безпеку;
- це складовий елемент національного механізму імплементації міжнародних еколого-правових норм;
- це необхідний і обов'язковий елемент механізму правового забезпечення екологічної безпеки на національному та міжнародному рівнях;
- це гарантія забезпечення, реалізації та захисту суб'єктивного права громадян України на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище.
- це окремий самостійний напрямок національної екологічної політики у сфері забезпечення екологічної безпеки.

2. Обґрунтовано виокремлення двох правових форм вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань, що опосередковуються у діяльності спеціально-уповноважених органів, а саме, імплементацію міжнародно-правових норм у сфері екологічної безпеки і адаптацію законодавства України про екологічну безпеку до законодавства ЄС.

3. Обґрунтовано віднесення правовідносин, в межах яких здійснюється вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань, до комплексного виду екологічних правовідносин, які виникають щодо забезпечення екологічної безпеки та регулюються нормами різного галузевого спрямування.

4. Зроблено висновок про те, що підстави виникнення, зміни і припинення

правовідносин щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань тісно пов'язані з підставами виникнення міжнародно-правових зобов'язань самої держави. Серед правових підстав та умов виникнення, зміни та припинення правовідносин щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань, виокремлено дві групи підстав: 1) міжнародно-правового (зовнішнього) характеру та 2) національно-правового (внутрішнього) характеру.

5. Аргументовано необхідність виокремлення безпосередніх та опосередкованих об'єктів правовідносин щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань: *безпосередні об'єкти* – це життя та здоров'я людини, безпечний стан навколишнього природного середовища та екологічна безпека; *опосередковані об'єкти* – це законодавство України про екологічну безпеку, міжнародні договори, *acquis communautaire*; діяльність уповноважених суб'єктів щодо планування, розробки та прийняття законодавчих і нормативно-правових актів в сфері забезпечення екологічної безпеки у відповідності із міжнародно-правовими зобов'язаннями.

6. Системно обґрунтовано положення про класифікацію міжнародно-правових зобов'язань України в сфері забезпечення екологічної безпеки: за часом приєднання держави до міжнародної угоди; за змістом діяльності держави щодо реалізації міжнародного зобов'язання; за змістом суспільних відносин щодо забезпечення екологічної безпеки, які врегульовані нормами міжнародного права та права ЄС; за видами небезпеки та екологічного ризику; за гарантіями забезпечення суб'єктивного права людини на безпечне навколишнє середовище; за елементами механізму правового забезпечення екологічної безпеки.

Удосконалено:

1. Наукові положення про блоки правового регулювання у сфері екологічної безпеки: 1) нормативно-правові приписи, які спрямовані на забезпечення реалізації права людини на охорону здоров'я, що включає в себе безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище та інші екологічні права людини в умовах, коли екологічна небезпека не проявилась; 2) нормативно-правові приписи, які визначають інституційно-функціональний механізм забезпечення екологічної безпеки: а) правові норми, що визначають статус міжнародних організацій, органів та інститутів ЄС, національних органів в галузі екологічної, в тому числі техногенно-екологічної, безпеки; б) правові норми, що визначають функціональне забезпечення екологічної безпеки; 3) нормативно-правові приписи, які спрямовані на врегулювання екологічного ризику, попередження прояву небезпеки в процесі здійснення різних видів людської діяльності та поведження із різними джерелами небезпеки; 4) нормативно-правові приписи, які спрямовані на захист права людини на безпечне для життя і здоров'я людини довкілля та на подолання і ліквідацію наслідків прояву екологічної небезпеки (екологічного ризику); 5) нормативно-правові приписи, що встановлюють відповідальність в сфері екологічної безпеки.

2. Обґрунтовано положення щодо вдосконалення методики порівняння правового регулювання у сфері екологічної безпеки, що склалися на міжнародному рівні, на рівні ЄС і національного законодавства в цій сфері за наступними напрямками: 1) екологічна безпека

як пріоритет та об'єкт правового регулювання на рівні міжнародному, ЄС та України; 2) суспільні відносини у сфері екологічної безпеки, що врегульовані на правовому рівні (міжнародному, рівні ЄС та України); 3) джерела, в яких об'єктивуються норми та вимоги екологічної безпеки (відповідно до запропонованих блоків правового регулювання).

3. Наукові положення про класифікацію напрямків удосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань: 1) удосконалення законодавства України про екологічну безпеку в частині забезпечення суб'єктивного права людини на безпечне довкілля; 2) удосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті інституційно-правових гарантій забезпечення екологічної безпеки; 3) удосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті функціонально-процедурних гарантій забезпечення екологічної безпеки; 4) удосконалення законодавства України щодо встановлення юридичної відповідальності в сфері екологічної безпеки.

Дістало подальшого розвитку:

1. Положення про визначення **законодавства України про екологічну безпеку як системи нормативних актів, що охоплюють закони України, чинні міжнародні договори України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, а також постанови Верховної Ради України, укази, розпорядження Президента України, декрети й постанови Кабінету Міністрів України, прийняті в межах їх повноважень та відповідно до Конституції та законів України, нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади, в тому числі, акти що закріплюють техніко-юридичні норми екологічного спрямування, нормами яких врегульовано суспільні відносини:** 1) щодо забезпечення реалізації права громадян на охорону здоров'я, зокрема на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище та інших екологічних прав людини (в нормальних умовах, коли екологічна небезпека не проявилась); 2) щодо інституційно-функціонального забезпечення екологічної безпеки; 3) щодо врегулювання екологічного ризику, попередження прояву небезпеки в процесі здійснення різних видів людської діяльності та поводження із різними джерелами небезпеки; 4) щодо захисту права людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля в умовах прояву екологічного ризику, та подолання і ліквідації наслідків прояву екологічної небезпеки(екологічного ризику); 5) щодо відповідальності в сфері екологічної безпеки.

2. Положення про стан регулювання суспільних відносин щодо забезпечення екологічної безпеки в Україні, якому властиві: а) поліфонія правових норм різних нормативно-правових актів за юридичною силою, метою правового регулювання та галузевою спрямованістю; б) незбалансованість норм, вимог та нормативів екологічної безпеки, системи заходів щодо попередження прояву екологічної небезпеки та системи заходів щодо ліквідації наслідків прояву екологічного ризику, функціонально-процедурного забезпечення екологічної безпеки, зокрема, при здійсненні різних видів діяльності тощо; в) колізійність характеру правових норм, що закріплені у нормативних актах різної юридичної сили та галузевої спрямованості, дублювання правових приписів, вимог та норм екологічної безпеки як на рівні норм-принципів, норм-дефініцій, так і на рівні функціонально-процедурних гарантій забезпечення права громадян на екологічну

безпеку; г) незавершеність у регулюванні, особливо, коли мова йде про визначення та конкретизацію окремих правових процедур, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки (ліцензування екологічно небезпечних видів діяльності, контроль, моніторинг тощо); д) безсистемність у розробці та прийнятті законодавчих та нормативно-правових актів у означеній сфері, що призводить не лише до існування колізійних норм, розбіжностей на рівні різних нормативно-правових актів, але і до конкуренції, що виникає на рівні принципів правового регулювання; е) неврахування міжнародно-правового досвіду та, до певної міри, ігнорування норм міжнародних договорів, які є частиною національного законодавства.

Внесені пропозиції щодо вдосконалення законодавства:

1. Щодо розробки та прийняття пакетів законодавчих актів про ратифікацію низки міжнародних угод, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки, а саме: Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції Еспо, Протоколу про реєстри викидів та перенесення забруднювачів до Орхуської конвенції, Конвенції про транскордонний вплив промислових аварій, Протоколу про цивільну відповідальність і компенсацію за шкоду, заподіяну транскордонним впливом промислових аварій на транскордонні води до Конвенції 1992 року з охорони і використання транскордонних водотоків і міжнародних озер і до Конвенції 1992 року про транскордонний вплив промислових аварій.

2. Сформульовані основні положення і структура наукової моделі Концепції розвитку законодавства України про екологічну безпеку (як частини Концепції розвитку екологічного законодавства України).

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання сформульованих у роботі положень і висновків: а) у нормотворчій діяльності з метою розвитку й удосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті виконання державою своїх міжнародно-правових зобов'язань; б) у правозастосуванні; в) у навчальному процесі: при підготовці лекцій, підручників, навчальних посібників, навчально-методичних комплексів та рекомендацій для студентів юридичних вищих навчальних закладів, при викладанні еколого-правових та інших навчальних дисциплін, зокрема, таких як «Екологічне право України», «Міжнародне екологічне право», «Екологічне право ЄС», «Актуальні проблеми екологічного права», «Порівняльне екологічне право». Дискусійні положення, що містяться у роботі можуть бути покладені в основу подальших наукових досліджень.

Особистий внесок здобувача. Робота та публікації, що розкривають її зміст, виконані дисертанткою самостійно під керівництвом доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента НАПрН України, заслуженого юриста України Г. І. Балюк.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження були апробовані у виступах з науковими повідомленнями та доповідями на: міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Актуальні питання державотворення в Україні очима молодих вчених» (м. Київ, юридичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 23 квітня 2010 р.); республіканській науково-практичній конференції «Сучасні екологічні проблеми та методика викладання еколого-правових дисциплін» (м. Харків, Національна

юридична академія України імені Ярослава Мудрого, 25–26 листопада 2010 р.); круглому столі: «Сучасні проблеми систематизації екологічного, земельного та аграрного законодавства України» (м. Київ, кафедра трудового, земельного і екологічного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 18 березня 2011 р.); Міжнародній науковій конференції «Вплив міжнародних стандартів на розвиток демократії та охорону прав людини» (м. Варшава, Інститут економіки та управління Університету Яна Кохановського в Кельце спільно з Комісією справедливості та прав людини Сейму ПР, 22–23 квітня 2012 р.); IV міжнародній науково-практичній конференції «Компаративістські читання» (м. Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ, 27–29 квітня 2012 р.); круглому столі «Розвиток наук земельного, аграрного, екологічного та природоресурсного права» (м. Київ, юридичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 19 жовтня 2012); круглому столі «Актуальні питання кодифікації екологічного законодавства України» (м. Харків, Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», 9 листопада 2012 р.).

Основні положення дисертаційного дослідження були апробовані дисертанткою у навчальному процесі при підготовці та читанні лекцій та практичних занять з навчальних курсів «Міжнародне екологічне право» та «Екологічне право ЄС», «Порівняльне земельне та екологічне право» та підготовці навчальних робочих програм з зазначених навчальних курсів.

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертації знайшли відображення у 17 наукових працях, в тому числі: 6 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях України, одній науковій статті, опублікованій у іноземному фаховому періодичному виданні, а також у 10 публікаціях, виданих у збірниках наукових праць, збірниках тез доповідей наукових і науково-практичних конференцій та круглих столів.

Структура дисертації обумовлена метою та завданнями дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, які містять 9 підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 241 сторінок, з яких основного тексту дисертації – 183 сторінки. Список використаних джерел включає 453 найменувань, з них 58 іноземними мовами.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами, визначена мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження, методологічна та науково-теоретична основи дослідження, сформульована наукова новизна одержаних результатів, їх практичне значення, викладені дані про апробацію результатів дослідження та публікації за темою, зазначені структура і обсяг роботи.

Розділ перший «Науково-теоретичні основи вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань» складається із трьох підрозділів.

У підрозділі **1.1. «Поняття вдосконалення законодавства України про екологічну**

безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань та його юридичні ознаки» дослідження поняття «вдосконалення законодавства про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань», виявлення притаманних йому ознак та характеристик здійснено на підставі комплексного підходу та звернення до наукових досліджень різного галузевого спрямування (загальної теорії права, міжнародного права та права ЄС, конституційного, адміністративного, екологічного права та права екологічної безпеки).

Багатогранність та багатоаспектність поняття «вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань», обумовило його розгляд у декількох аспектах: через призму постійно триваючого процесу, який розкриває особливості його змісту у динаміці, та через призму суспільних відносин, що опосередковуються у специфічному виді комплексних правовідносин, та виявляють особливості даного поняття у статичності.

Зміст поняття «вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань» розкривається через співвідношення із схожими поняттями та категоріями: «розвиток», «процес», «реформа», «оптимізація». Розглянуто і визначено місце, роль та функції вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань у системі правових зв'язків, інших правових явищ, понять та категорій, а саме, таких як: правова система України, механізм правового забезпечення екологічної безпеки, механізм імплементації міжнародних еколого-правових норм, система правових гарантій забезпечення права людини на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище.

В результаті проведеного аналізу запропоновано визначення досліджуваного поняття у вузькому розумінні (через визначення внутрішнього змісту даного поняття) та широкому розумінні (через структурно-функціональну характеристику даного поняття).

У підрозділі **1.2. «Правові форми вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань»** проаналізовано науково-теоретичні підходи до розуміння правових форм вдосконалення законодавства України в контексті міжнародно-правових зобов'язань (імплементації, адаптації, гармонізації, рецепції, оптимізації, трансформації, конвергенції та інших) та зроблено висновок про те, що на науковому та нормативно-правовому рівні відсутній узгоджений єдиний системний підхід щодо визначення та розуміння правових форм удосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань та розуміння їх способів та видів.

Встановлено, що поняття «гармонізація» є родовим, загальним поняттям, яке охоплює всі процеси вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань.

Обґрунтовано необхідність виокремлення двох основних правових форм вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань: імплементація міжнародно-правових норм у сфері екологічної безпеки і адаптація законодавства України про екологічну безпеку до законодавства ЄС. Такий підхід ґрунтується, по-перше, на особливостях та різності правової природи міжнародних норм та норм права ЄС в сфері забезпечення екологічної безпеки (норми

права ЄС ніяких точок дотику із правовою системою України не мають, з формально-юридичної точки зору, за виключенням змісту міжнародно-правового зобов'язання України щодо наближення національного законодавства України до законодавства ЄС, зокрема в сфері забезпечення екологічної безпеки); по-друге, відмінністю за змістом, правових засад імплементації міжнародних еколого-правових норм та адаптації законодавства України про екологічну безпеку до законодавства ЄС, що опосередковується у діяльності спеціально-уповноважених органів.

У підрозділі **1.3. «Співвідношення національного законодавства про екологічну безпеку, міжнародно-правових норм та норм права ЄС у цій сфері»** проведено аналіз та узагальнення науково-теоретичних, міжнародно-правових та конституційних засад співвідношення національного законодавства про екологічну безпеку із нормами в сфері екологічної безпеки, закріпленими на міжнародному рівні та в межах ЄС. На підставі цього обґрунтовано ряд положень: 1) конституційні положення (ст.9 Конституції України), потребують удосконалення, оскільки поряд з цим відсутній механізм його реалізації, зокрема в частині співвідношення норм міжнародних угод із нормами законів України у сфері екологічної безпеки; 2) міжнародно-правові зобов'язання у сфері забезпечення екологічної безпеки відповідно до міжнародних екологічних договорів та угод щодо співпраці з ЄС будуть виконані державою тоді, коли буде забезпечено відповідний рівень екологічної безпеки в межах держави, а це неможливо без формування ефективного та дієвого правового механізму забезпечення екологічної безпеки на національному рівні, який опосередковується у національному законодавстві про екологічну безпеку.

Запропоновано підхід, за якого порівняння норм міжнародних, національних та європейських у сфері екологічної безпеки здійснюється за відповідними напрямками: екологічна безпека як пріоритет та об'єкт правового регулювання на рівні міжнародному, ЄС та України; суспільні відносини у сфері екологічної безпеки врегульовані на правовому рівні (міжнародному, рівні ЄС та України); джерела, в яких об'єктивуються норми та вимоги екологічної безпеки.

Розділ другий «Характеристика правовідносин щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань» складається із трьох підрозділів.

У підрозділі **2.1. «Підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань»** розглянуто підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин щодо вдосконалення законодавства про екологічну безпеку, та з'ясовано, що вони тісно пов'язані з підставами виникнення міжнародно-правових зобов'язань самої держави. Серед таких правових підстав та умов виникнення, зміни та припинення правовідносин щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань, виокремлено дві групи: 1) міжнародно-правового (зовнішнього) характеру та 2) національно-правового (внутрішнього) характеру.

Правовідносини, в межах яких здійснюється вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань, розглядаються як

комплексний вид екологічних правовідносин, зокрема тих, що виникають у сфері забезпечення екологічної безпеки, які є абсолютними за змістом, мають ознаки процесуальних правовідносин та регулюються нормами різного галузевого спрямування.

У підрозділі **2.2. «Особливості суб'єктно-об'єктного складу правовідносин щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань»** розглянуто систему об'єктів та суб'єктний склад правовідносин щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань.

За особливостями об'єктно-суб'єктного складу, змісту вказаних правовідносин виокремлено дві великі групи: 1) правовідносини щодо імплементації міжнародно-правових норм в сфері забезпечення екологічної безпеки в систему національного законодавства; 2) правовідносини щодо адаптації законодавства України про екологічну безпеку до законодавства ЄС. Дані правовідносини різняться за своїм суб'єктно-об'єктним складом та змістом, можуть бути поділені на підгрупи залежно від стадій правового механізму адаптації та імплементації. Характерною ознакою зазначених правовідносин є те, що в їх межах реалізується екологічна функція держави, зокрема щодо забезпечення екологічної безпеки та одна з її форм – правотворча.

Аргументована складна структура об'єктного складу правовідносин щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань, як виду правовідносин що виникають у сфері забезпечення екологічної безпеки, що дозволило виділити безпосередні та опосередковані об'єкти.

Підрозділ **2.3. «Особливості змісту правовідносин щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань»** присвячений аналізу прав та обов'язків суб'єктів правовідносин щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань.

Окреслені правовідносини фактично спрямовані на забезпечення екологічної безпеки та права кожного на екологічну безпеку (ст. 50 Конституції України), що можливо за умови добросовісного виконання державою своїх зобов'язань, в т. ч., міжнародно-правового характеру у сфері екологічної безпеки. Зроблено висновок про те, що дані правовідносини можна віднести до абсолютних, оскільки праву кожного громадянина України на безпечне для життя і здоров'я довкілля кореспондується обов'язок держави та інших суб'єктів вживати всіх необхідних заходів щодо його забезпечення, зокрема, щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань.

Особливості змісту даних правовідносин розглянуто через етапи адаптації та імплементації, які викладені на рівні різних правових процедур. Аналіз практики діяльності державних органів з імплементації міжнародних еколого-правових норм та адаптації законодавства України до законодавства ЄС свідчить про наступне: у плануванні заходів щодо реалізації міжнародно-правових зобов'язань відсутня узгодженість дій, найчастіше заходи (в т. ч. і по вдосконаленню законодавства) плануються на виконання рішень міжнародно-правових органів та інституцій; при плануванні діяльності державних органів

окремо плануються заходи по імплементації та адаптації, що призводить до дублювання у діяльності уповноважених органів. В цьому випадку, в діяльності державних органів вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань, яке фактично є способом реалізації цих зобов'язань, починає виступати ціллю. А коли спосіб (інструмент) стає ціллю, то це призводить до знецінення самої мети правового регулювання, в нашому випадку – це є захист життя і здоров'я людини від негативного впливу навколишнього середовища та забезпечення екологічної безпеки.

Розділ третій «Стан та особливості вдосконалення міжнародного, європейського, та національного правового регулювання у сфері забезпечення екологічної безпеки» складається із трьох підрозділів.

У підрозділі **3.1. «Міжнародно-правове регулювання у сфері забезпечення екологічної безпеки»** розглянуто ознаки екологічної безпеки як об'єкту міжнародно-правового регулювання, проаналізовано та проведено класифікацію міжнародно-правових норм у сфері екологічної безпеки за окресленими блоками правового регулювання (обґрунтованими у параграфі 1.3).

Обґрунтовано висновок про те, що на міжнародному рівні сформувалася система норм щодо забезпечення екологічної безпеки, які об'єктивуються у міжнародно-правових документах, їх система є досить розгалуженою та менш систематизованою ніж національне законодавство. Характерними ознаками цієї сукупності норм є наступне: ці норми базуються на законах природи; на їх формування впливає сукупність чинників різного спрямування; вони враховують рівень науково-технічного розвитку; є комплексними; мають антропоцентричну спрямованість тощо. Підтримана ідея прийняття на міжнародному рівні Всесвітнього договору про екологічну безпеку Землі (Екологічної Конституції Землі) як системоутворюючого акту, розробка та прийняття якого, по-перше, відповідає тенденціям та потребам міжнародно-правового регулювання в сфері забезпечення екологічної безпеки; по-друге, може стати пріоритетним напрямком зовнішньої політики держави у сфері забезпечення екологічної безпеки.

У підрозділі **3.2. «Правове регулювання у сфері екологічної безпеки в межах ЄС (за законодавством ЄС)»** проаналізовано етапи формування правового регулювання екологічної безпеки в межах ЄС. Розглянуто ознаки екологічної безпеки як об'єкту правового регулювання та пріоритету нормотворчої діяльності в межах ЄС.

Аналіз законодавства ЄС (за блоками правового регулювання) дозволив зробити висновки про те, що в ЄС на правовому рівні врегульовані суспільні відносини щодо забезпечення екологічної безпеки, які можна згрупувати у декілька груп: відносини щодо забезпечення та захисту екологічних прав людини, зокрема, права на безпечне довкілля; відносини щодо регулювання екологічно небезпечних видів господарської діяльності; відносини щодо попередження настання надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру; відносини щодо реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх негативних наслідків. Основною тенденцією розвитку законодавства ЄС в екологічній сфері є забезпечення екологічної безпеки.

У підрозділі **3.3. «Стан законодавства України про екологічну безпеку та**

напрямки його вдосконалення в контексті міжнародно-правових зобов'язань» проведений аналіз сучасного стану регулювання відносин щодо забезпечення екологічної безпеки, який об'єктивується у законодавстві України про екологічну безпеку, дозволив виявити низку особливостей та притаманних йому характеристик, які на сучасному етапі розвитку законодавства України про екологічну безпеку об'єктивно обумовлюють необхідність його подальшого вдосконалення з метою досягнення ефективного, адекватного та якісного правового регулювання щодо забезпечення екологічної безпеки, забезпечення та захисту екологічних прав людини. Виявлені характеристики сучасного стану законодавства України про екологічну безпеку повною мірою можуть розглядатися у якості передумов і конкретних підстав подальшого його вдосконалення та виявлення перспектив його розвитку.

Міжнародно-правові зобов'язання України систематизовано шляхом їх класифікації за різними критеріями. Застосування такого підходу як класифікація, дозволило більш ретельно розглянути міжнародно-правові зобов'язання України у сфері забезпечення екологічної безпеки з точки зору видів, змісту, способів та організаційно-правових форм діяльності держави щодо їх реалізації на національному рівні, що дало можливість обґрунтувати напрямки вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань.

Сформульовано теоретичні висновки та практичні рекомендації щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку. Серед першочергових завдань є прийняття законів України про ратифікацію низки міжнародних угод в сфері екологічної безпеки, які ще не стали частиною національного законодавства, зокрема, Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції Еспо, Протокол про реєстри викидів та перенесення забруднювачів до Орхуської конвенції, Конвенція про транскордонний вплив промислових аварій, Протокол про цивільну відповідальність і компенсацію за шкоду, заподіяну транскордонним впливом промислових аварій на транскордонні води до Конвенції 1992 року з охорони і використання транскордонних водотоків і міжнародних озер і до Конвенції 1992 року про транскордонний вплив промислових аварій. Ратифікація вказаних угод потребує змін та доповнень до ряду законів України, і в першу чергу, законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про екологічну експертизу», які пропонуються доповнити новими статтями щодо запровадження: оцінки транскордонного впливу на навколишнє середовище; стратегічної екологічної оцінки, її принципів, об'єктів, порядку та процедури здійснення та забезпечення доступу громадськості до прийняття екологічно значимих рішень; законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про об'єкти підвищеної небезпеки» положеннями щодо попередження, ліквідації наслідків та формування системи оповіщення у випадку великих промислових аварій, які мають транскордонний вплив.

Обґрунтовано необхідність розробки Концепції розвитку законодавства України про екологічну безпеку як складової Концепції розвитку екологічного законодавства України. Така Концепція, має: ґрунтуватися на системі доктринальних та теоретичних положень; містити висновки щодо об'єктивного стану сучасного законодавства про екологічну безпеку; містити комплекс рекомендацій та пропозицій щодо усунення існуючих недоліків

у законодавстві про екологічну безпеку; визначати основні напрямки та перспективи розвитку, подальшої оптимізації даного законодавства, маючи на меті досягнення більш ефективного правового регулювання у даній сфері. Результатом реалізації вказаної концепції має бути розробка та прийняття кодифікованого законодавчого акту «Основи законодавства України про екологічну безпеку», який в подальшому міг би стати частиною Екологічного кодексу України.

У **Висновках** сформульовано основні результати проведеного дослідження. Викладена позиція автора відносно аналізу науково-теоретичних підходів щодо поняття вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань, сформульовано визначення зазначеного поняття у вузькому розумінні та у широкому розумінні (через структурно-функціональну характеристику); виокремлення та аналізу правових форм вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку; аналізу теоретичних підходів до співвідношення норм щодо забезпечення екологічної безпеки на трьох рівнях – міжнародному, ЄС та України та сформульовано наукові положення щодо удосконалення методики порівняння правового регулювання у сфері екологічної безпеки; виявлені особливості складу правовідносин щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань. Сформульовано висновки щодо стану правового регулювання забезпечення екологічної безпеки на міжнародному рівні, рівні ЄС та України.

Обґрунтовано положення та структура наукової моделі Концепції розвитку законодавства України про екологічну безпеку та пропозиції щодо ратифікації низки міжнародних угод у сфері екологічної безпеки і відповідних змін до законодавства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Шомпол О. А. Поняття «вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку» в контексті міжнародно-правових зобов'язань / Шомпол О. А. // Юридична Україна. – 2009. – №1. – С. 82-87.
2. Шомпол О. А. Міжнародно-правові засади доступу до екологічної інформації / Шомпол О. А. // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнародних відносин. – Київ, 2008. – Вип. 80, ч. 2. – С. 217-220.
3. Шомпол О. А. Загальнотеоретичні засади правових форм удосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань / Шомпол О. А. // Юридична Україна. – 2009. – №7. – С.95-101.
4. Шомпол О. А. Міжнародно-правові засади забезпечення екологічних прав людини / Шомпол О. А. // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнародних відносин. – Київ, 2009. – Вип.83, ч.2. – С. 183-187.
5. Шомпол О. А. Міжнародно-правові аспекти забезпечення екологічної безпеки / Шомпол О. А. // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць /

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнародних відносин. – Київ, 2011. – Вип.96, ч.2. – С. 10-14.

6. Шомпол О. А. Механізм імплементації міжнародних стандартів екологічних прав людини в Україні / Шомпол О. А. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2012. – № 92. – С. 58-61.

7. Шомпол Е. А. Тенденции развития законодательства Украины об экологической безопасности в контексте международно-правовых обязательств / Шомпол Е. А. // Вестник Евразийского гуманитарного института. – Астана. – 2013. – № 1-2. – С.74.-79.

8. Шомпол Елена. Имплементация международных и европейских стандартов в сфере экологических прав человека в Украине / Шомпол Е. // Wpływ standardów międzynarodowych na rozwój demokracji i ochronę praw człowieka / Redakcja naukowa prof. Jerzy Jaskiernia. – Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe. – 2013. – S.419-429.

9. Шомпол О. А. Конституційне право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та його забезпечення у процесі реалізації міжнародно-правових зобов'язань України / Шомпол О. А. // Актуальні проблеми конституційного права та державотворення: Зб. наук.пр./ За заг. ред. В.М. Олуйка. – Хмельницький: Вид-во Хмельницького університету управління та права, 2008. – Частина 2. – С.208-212.

10. Шомпол О. А. Проблеми співвідношення законодавства України та Європейського Союзу щодо забезпечення екологічної безпеки / Шомпол О. А. // Стан та перспективи розвитку юридичної науки та освіти: Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 5-річчю створення юрид. ф-ту Нац. аграр.ун-ту (Київ, 17-18 листоп. 2006 р.): Зб. наук. пр./ За заг. ред.: В.М.Єрмоленка та ін. – К.: Магістр –XXI ст., 2007. – С.140-142.

11. Шомпол О. А. Міжнародно-правові зобов'язання України у сфері забезпечення екологічної безпеки: проблеми класифікації/ Шомпол О. А. // Актуальні питання державотворення в Україні очима молодих вчених. Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених Київського національного університету імені Тараса Шевченка (23 квітня 2010 року). – К., 2010. – Ч II. – С.121-122.

12. Шомпол О. А. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки в межах ЄС / Шомпол О. А. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної безпеки, використання та охорони природних ресурсів» 9-10 жовтня 2009 року/ За заг. редакцією проф. А.П.Гетьмана та проф. М.В. Шульги. – Харків: Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2009. – С. 98-100.

13. Шомпол О. А. Міжнародно-правові засади вдосконалення екологічного законодавства України / Шомпол О. А.// Актуальні питання кодифікації законодавства України / За заг. ред. В.О. Зайчука. – Випуск 1. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2009. – С. 200-204.

14. Шомпол О. А. Проблеми систематизації та розвитку екологічного законодавства / Шомпол О. А.// Сучасні проблеми систематизації екологічного, земельного та аграрного законодавства України: Збірник наукових праць Круглого столу (18 березня 2011 р.). – К.:

ВГЛ «Обрії», 2011. – С. 97-100.

15. Шомпол О. А. Напрями вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань: матеріали круглого столу [Розвиток наук земельного, аграрного, екологічного та природоресурсного права] (19 жовтня 2012): збірник наукових праць Круглого столу / за ред. Г.І. Балюк, М.В. Краснової, А.М. Мірошниченка, В.В. Носіка. – 2012. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://law.univ.kiev.ua/science.html>

16. Шомпол О. А. Правові засади регулювання екологічно небезпечної діяльності за законодавством України та ЄС / Шомпол О. А. // Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку: збірник наукових праць / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. П. Тихого, М. М. Цимбалюка, І. С. Гриценка; упор. О. В. Кресін, І. М. Ситар. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – С. 265-267.

17. Шомпол О. А. Законодавство України про екологічну безпеку: передумови та підстави його вдосконалення / Шомпол О. А. // Збірник тез наукових доповідей учасників «круглого столу» [Актуальні питання кодифікації екологічного законодавства України] 9 листопада 2012 р. / За заг. ред. А. П. Гетьмана. – Харків: НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», 2012. – С. 163-165.

АНОТАЦІЯ

Шомпол О.А. Вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.06 – земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2013.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню правових форм вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань. У дисертації: визначено поняття, структурно-функціональна характеристика, правові форми вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку у контексті міжнародно-правових зобов'язань; розглянуто особливості складу правовідносин щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань; проведено порівняльно-правовий аналіз правового регулювання забезпечення екологічної безпеки на трьох рівнях – міжнародному, ЄС, Україні.

Сформульовано теоретичні висновки та практичні рекомендації щодо вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку; сформульовані положення наукової моделі Концепції розвитку законодавства України про екологічну безпеку.

Ключові слова: екологічна безпека, законодавство про екологічну безпеку, міжнародно-правові зобов'язання.

АННОТАЦІЯ

Шомпол Е.А. Усовершенствование законодательства Украины об экологической безопасности в контексте международно-правовых обязательств. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.06 – земельное право; аграрное право; экологическое право; природоресурсное право. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Министерство науки и образования Украины. – Киев, 2013.

Диссертация посвящена комплексному исследованию правовых форм усовершенствования законодательства Украины в контексте международно-правовых обязательств. В результате проведенного исследования предложено правовое определение понятия «усовершенствования законодательства Украины об экологической безопасности в контексте международно-правовых обязательств» в узком понимании, как такого состояния общественных отношений в сфере экологии, в частности экологической безопасности, которые урегулированы нормами права и в условиях современных интеграционных процессов развития государства требуют осуществления специфической деятельности государственных органов по обеспечению постоянного процесса преобразования правовых норм экологической безопасности, с целью установления их соответствия правовым нормам международного права и права ЕС, что обусловлено содержанием международно-правовых обязательств Украины.

Исследуемое понятие было раскрыто и в широком его понимании. Определяя место, роль и функции понятия «усовершенствование законодательства Украины об экологической безопасности в контексте международно-правовых обязательств» в системе правовых связей, правовых понятий и категорий была осуществлена структурно-функциональная характеристика этого понятия.

Обосновано выделение двух правовых форм усовершенствования законодательства Украины об экологической безопасности в контексте международно-правовых обязательств, а именно, имплементация международно-правовых норм в области экологической безопасности и адаптация законодательства Украины об экологической безопасности к законодательству ЕС.

Исследован состав правоотношений в области усовершенствования законодательства Украины об экологической безопасности в контексте международно-правовых обязательств. Обосновано отнесение этих правоотношений к комплексному виду экологических правоотношений, которые возникают в сфере экологической безопасности и регулируются нормами различной отраслевой направленности.

Обоснованы научные подходы о необходимости выделения непосредственных и опосредованных объектов правоотношений по совершенствованию законодательства Украины об экологической безопасности в контексте международно-правовых обязательств: непосредственные объекты: жизнь и здоровье человека, безопасное состояние окружающей среды и экологическая безопасность; опосредованные объекты: законодательство Украины об экологической безопасности, международные договоры, *acquis communautaire*, деятельность уполномоченных субъектов по планированию,

разработке и принятию законодательных и нормативно-правовых актов в сфере обеспечения экологической безопасности в соответствии с международно-правовыми обязательствами.

Проведен сравнительно-правовой анализ международных, национальных и европейских норм в сфере экологической безопасности в соответствии со следующими направлениями: экологическая безопасность как приоритет и объект правового регулирования на международном, европейском уровне и в Украине; общественные отношения в сфере экологической безопасности, которые урегулированы на правовом уровне (международном, ЕС, Украины); источники, в которых закреплены нормы и требования экологической безопасности.

В работе путем классификации систематизированы международно-правовые обязательства Украины в сфере экологической безопасности.

На основании проведенного исследования и сравнительного анализа правового регулирования обеспечения экологической безопасности на трех уровнях – международном, ЕС и Украины, сформулированы теоретические выводы и практические рекомендации по усовершенствованию законодательства Украины об экологической безопасности; сформулированы основные положения научной модели Концепции развития законодательства Украины об экологической безопасности.

Ключевые слова: экологическая безопасность, законодательство об экологической безопасности, международно-правовые обязательства.

ANNOTATION

Shompol O.A. Improvement of Ukrainian legislation on environmental safety in the context of international legal obligations.– Manuscript.

Thesis for academic degree of the Candidate of Legal Sciences in specialty 12.00.06. – Land Law. Agricultural Law; Environmental Law; Natural Resources Law. –Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2013.

The thesis is devoted to the complex research of legal forms of improving Ukrainian legislation on environmental safety in the context of international legal obligations. Concepts, structural and functional characteristics, forms and laws of Ukraine concerning improvement of environmental safety in the context of international legal obligations have been determined. The peculiarities of the legal laws of Ukraine relating to the improvement of environmental safety in the context of international legal obligations have been studied. Comparative legal analysis of legal regulation of environmental safety on three levels namely: international, EU and Ukraine has been carried out.

Theoretical conclusions and practical recommendations for improving the legislation of Ukraine on environmental safety, as well as a scientific model of the concept of the development of Ukrainian legislation on environmental safety have been made.

Keywords: environmental safety, environmental safety legislation, international legal obligations.